

400 JAAR 'S-GRAVELAND

WATER ALS WEGWIJZER

's-Graveland bestaat vierhonderd jaar, en dat wordt gevierd met tentoonstellingen, wandelingen, exposities en een prachtig boek. Al vanaf het ontstaan van dit langgerekte dorp speelde water een belangrijke rol. Vooral de trekvaart – zonder deze had 's-Graveland er waarschijnlijk heel anders uitgezien.

De 's-Gravelandse Vaart ligt op de plek van de oude 'Rae Weteringhe', de afwateringssloot van de Kortenhoefse en Ankeveense polders, die omstreeks het jaar 1000 werd aangelegd. Waarschijnlijk is het tracé van de Rae Wetering gevolgd, die weer aansluiting had op de Karnemelkse Sloot naar Naarden en op de Santsloot naar Ankeveen. Die stonden op hun beurt in verbinding met de ringvaart van de Horstermeer en vandaar met de Vecht. Water was belangrijk; het was destijds de snelweg.

Het graven van de vaart geschiedde voor het grootste deel in het najaar van 1633. In 1640 waren ook de Muidertrekvaart en de Naardertrekvaart gereed, zodat de schepen nu binnendoor naar Amsterdam konden varen – speciale trekschuiten die niet zeevaardig hoefden te zijn. Later werd er via de Gooise Vaart ook een verbinding met Hilversum gemaakt. Het doortrekken van die vaart naar Laren is, hoewel daar wel plannen voor waren, nooit tot stand gekomen.

'S-GRAVELANDSE VEER IN AMSTERDAM

Alle goederen bestemd voor 's-Graveland en Hilversum werden eeuwenlang over water aangevoerd, vanaf de Vecht. In het centrum van Amsterdam, aan de kade van de Amstel, hadden de boten uit 's-Graveland een vaste aanlegplek bij het nog bestaande 's-Gravelandse Veer, vlak naast de huidige Stopera. Na aankomst bij het 's-Gravelandse Veer kon elke schipper volgens de overlevering een neutje halen in de Schipperstaveerne van weduwe Janmaat. Vanuit 's-Graveland en Hilversum was het hele land bereikbaar; zelfs in de haven van Rotterdam was er een kantoortje voor de vaart op 's-Graveland. »

Fietstip: oude trekschuitroute

Er is een nieuwe fietsroute uitgezet: de Amsterdamse trekschuitroute. Die start vanaf het 's-Gravelandse Veer in Amsterdam (vlak bij het Centraal Station) en eindigt bij het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten. Vanaf juni zal de route bij het bezoekerscentrum en op de website www.natuurmonumenten.nl beschikbaar zijn.

De jaarlijkse verhuizing. Dekschuit met boedel, waartussen mevrouw Six op een stoel zit, kort voor vertrek van Amsterdam naar 's-Graveland, omstreeks 1920 (collectie Six Amsterdam)

< Jagen van een schip aan het Noorderinde, omdat varen op motor toen verboden was. Foto uit 1940 (In de Gloriosa)

Activiteiten 400 jaar 's-Graveland

In het kader van het jubileum worden er in 's-Graveland veel activiteiten georganiseerd.

Kijk hiervoor op www.sgraveland400jaar.nl

Op deze tekening door Jacob Cats (1741-1799) zijn de Amstel en het 's-Gravelandse Veer te zien vanaf de Kloveniersburgwal in de richting van de Groenburgwal met de brug naar de Staalkade (Stadsarchief Amsterdam)

Wasserijen langs de vaart

Aan de westkant van 's-Graveland lagen veel dienstwoningen. Hier ontstond ook de wasserij-industrie waar de was van de eigenaren van de buitenplaatsen werd gedaan. Dankzij het schone water in 's-Graveland en de goede verbinding met Amsterdam via de 's-Gravelandse Vaart gaven ze later ook in de winter hun vuile was vanuit Amsterdam mee met de trekvaart-schippers. Langs de 's-Gravelandse Vaart staat nog steeds het gebouw van de stoomwasserij Gooi en Eemland, een industrieel monument uit 1870.

MET DE TREKSCHUIT

Er was vooral een hechte relatie met Amsterdam; de stad groeide in de 17de eeuw explosief. Rijke Amsterdamse kooplieden lieten een deel van de zandgrond die in onder meer 's-Graveland werd afgegraven, over het water naar Amsterdam verhuizen voor de aanleg van de grachten-gordel. Op de terugweg namen de schepen mest en huisvuil mee waarmee de onvruchtbare grond in 's-Graveland werd verrijkt... Maar ze ontdekten hier ook zelf wat ze in de stad zo misten: rust, natuur en frisse lucht. En dankzij de aanleg van die trekvaart – de toenmalige snelweg over het water – werden 't Gooi en de Vechtstreek ineens bereikbaar. Wat begon als een logistieke verbinding, werd als snel een route naar rust en recreatie. Met een trekschuit, voortgetrokken door een paard over het jaagpad, reisde men relatief comfortabel naar het groene buitengebied. De Amsterdammers lieten hier landhuizen bouwen met sierlijke tuinen, vijvers en oranjeieën. Soms verbleven ze er de hele zomer, soms alleen in het weekend. Zo ontstonden, dankzij de waterverbinding, in 's-Graveland prachtige buitenplaatsen.

BUITENPLAATSEN

Het heeft gevolgen gehad: 's-Graveland is nu een van de dorpen met de meeste buitenplaatsen in Nederland. De eerste vijf waren Schaep en Burgh, Boekesteyn, landgoed Spanderswoud, Hilverbeek en Gooilust. In de jaren daarna werden ze steeds verder uitgebreid en kregen de landhuizen parkachtige tuinen met bomenlanen, vijvers, theekoepeltjes, oranjeieën, sierhekken, slangenmuren, ijskelders en heuvels met rododendrons. Vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw wist Natuur-

Jarenlang moest elk > schip tol betalen bij de Noordersluis. Het bord bij de Noordersluis is een relikwie uit een ver verleden (In de Gloriosa)

Boekentip

Speciaal voor het jubileum verscheen het boek 400 jaar 's-Graveland. Een rijk geïllustreerd naslagwerk vol verhalen, kaarten en foto's over de bijzondere geschiedenis van het dorp, de mensen die er woonden en het landschap dat hen verbond.

400 jaar 's-Graveland – Historische Kring 's-Graveland, € 30,-
Te koop via de boekhandels